

KİTAB NƏŞRİ PROBLEMLƏRİ

Nailə MEHRƏLİYEVƏ

pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

TƏRCÜMƏ VƏ TƏRCÜMƏ SƏNƏTİ

Açar sözlər: *tərcümə, bədii, ədəbiyyat, elm, inkişaf, Azərbaycan, xalq, yaradıcılıq*

Key words: *translation, art, literature, science, development, Azerbaijan, people, creativity*

Ключевые слова: *перевод, искусство, литература, наука, развитие, Азербайджан, народ, творчество*

Tərcümə yaradıcılığının tarixi çox qədimdir. Çoxəsrlik milli ədəbiyyatımızın, rus və dünya ədəbiyyatının ənənələrindən və qarşılıqlı əlaqəsindən bəhrələnən Azərbaycan bədii tərcümə yaradıcılığının tarixi orta əsrlərdən başlayır.

Azərbaycan bədii tərcümə yaradıcılığı, tərcümə sənətinin təsir və təsvir dairəsi geniş olmuşdur. Müxtəlif elm sahələri və abidələri üzrə həyata keçirilən tərcümə işi əsasında tərcümə sənəti yaranmış, inkişaf etmiş və özünəməxsus cəhətlərə malik olmuşdur.

Orta əsrlərə aid təzkirələr, tarixi və ədəbi əsərlər, müxtəlif səpkili başqa qaynaqlar, çağdaş sorğu kitabları, eləcə də günümüzdə qədər gəlib çatan tərcümə abidələri Azərbaycanda tərcümə sənətinin dərin köklərindən, qədim tarixindən, anadilli yazılı ədəbiyyatla təxminən eyni dövrdə yaranmasından və ədəbiyyat tarixində tutduğu özünəməxsus yerindən xəbər verir.

Hələ gediş-gəliş, hərəkət və əlaqə vasitələrinin çox məhdud, ağır, çətin olduğu o qədim dövrlərdəki bu cür abidə və hadisələr insanların maddi sərvətlərlə yanaşı mənəvi, ruhi sərvətlər mübadiləsinə meylinin də güclü olduğunu göstərir.

Axi, bunsuz inkişaf, irəliləyiş, yüksəliş çox çətinləşirdi. Xalqlar arasında mənəvi əlaqələrin məhz bu rəşional faydalı cəhəti ilə yanaşı fikri, mənəvi, əxlaqi, estetik cəhətdən də zəruri olmuşdur və bu gün, bizim əsri-

mizdə onlar misilsiz əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bəli, bu gün ədəbi, estetik, mədəni sərvətlər mübadiləsi insanlar və xalqlar arasında ruhi, mənəvi yaxınlığın, anlaşmanın, ünsiyyətin, nəhayət, bir-birinə dostluq hissləri, məhəbbət yaratmağın qüdrətli amilidir [4, 5-6].

Elmi və ədəbi əsərlərdə, eləcə də rəsamlıq, musiqi, memarlıq və heykəltaraşlıq əsərlərində müxtəlif xalqların min illər ərzindəki əmək prosesi və mənəvi təcrübəsi əks olunmuşdur. Mənəvi axtarışlar ümumbəşəri hadisədir, insanları daima birliyə, əlbir fəaliyyətə sövq edir. Bu proseslərdə canlı əlaqədar yaranan elmi və ədəbi əsərlər, hər şeydən əvvəl, mənsub olduğu xalqın və ölkənin həyatını, mənəvi aləmini, dünyəvi və fəlsəvi anlayışlarını əks etdirdiyi üçün başqa xalqları maraqlandırmaya bilməz. Bu maraqların ödənilməsi tərcümə vasitəsilə həyata keçirilir.

Təsadüfi deyildir ki, ən qədim zamanlardan bilikli şəxslər, ziyalılar, şairlər, filosoflar və i.ə. başqa xalqlardan, xüsusilə qabaqcıl xalqların dillərindən elmi, ədəbi əsərlərin tərcüməsinə çox diqqət və əhəmiyyət vermişlər.

Qeyd etməyi zəruri hesab edirik ki, bizim tərcümə ilə məşğul olan tərcüməçilərimiz – sənətkarlarımız uzun müddət dünya ədəbiyyatının, xüsusilə Avropa klassiklərinin əsərlərini rus dilindən tərcümə edirdilər.

Ancaq XX əsrin axırlarından, xüsusilə XXI əsrin əvvəllərindən Avropa və bir sıra başqa xalqların ən yaxşı elmi və ədəbi abidlərini orijinaldan tərcümə edən mütəxəssislərimiz – tərcüməçilərimiz yetişmişdir.

Tərcümə ədəbiyyatının əhəmiyyəti və xarakterik xüsusiyyəti onun inkişaf etdirilməsini şərtləndirir. M.Arifin fikirləri bu mənada diqqətəlayiqdir: “Tərcümə ədəbiyyatı xalqlar arasındakı mədəni əlaqələrin sıxlaşmasına səbəb olur, xalqlar arasındakı dostluğu və əməkdaşlığı daha da möhkəmləndirir. Onlar bir-birlərinin tarixi, mədəniyyəti, həyat və məişəti, adət və ənənələri, mənəvi varlığı ilə tanış olurlar” [4, 18].

Azərbaycanda ilkin tərcümə nümunələrinin ərəb və fars dillərindən edilməsi və onların XIII – XIV əsrlərə aid olması haqqında məlumatlar elmə məlumdur. Tərcümə işi sonrakı əsrlərdə və xüsusilə XX əsrdə olduqca genişlənmiş, müxtəlif elm sahələri üzrə tərcümə əsərlərinin meydana gəlməsi, onun nəşrini də zərurətə çevirmişdir.

Kosmik ixtiralar və kəşflər əsri, elmi-texniki, tərəqqi əsri, informasiya texnologiyalı əsri öz tələblərini qarşıya qoymuşdur.

Digər tərəfdən əlaqələrin genişləndiyi XX əsrin 50-ci illərindən tərcümə yaradıcılığı ilə yanaşı elmi yaradıcılığın da mühüm bir vasitə kimi rolu artmışdır və artmaqda davam edir.

Yazıcının, alimin yaradıcılığındakı ümumi və xüsusi cəhətləri tədqiq etmək vəzifəsi əvvəlcə bu anlayışların orijinaldakı keyfiyyətlərini və sonra da onların tərcümədəki ifadəsini öyrənməyi tələb edir. Bu da öz növbəsində tərcüməçinin özünün orijinal yaradıcılığından, onun xüsusiyyətlərindən, əsərini tərcümə etdiyi müəllifin yaradıcılığına nə dərəcədə yaxın olmasından çox asılıdır. Həyat bu gün də tərcümənin nəzəri problemlərini işləmək, müxtəlif aspektləri tərcüməçilərin yaradıcılığı ilə üzvi surətdə əlaqədə araşdırmaq, tərcüməçilərin yaradıcılığına həsr edilmiş monoqrafik tədqiqat

əsərləri, tərcüməşünaslıq biblioqrafiyası və ayrılıqda filoloji tərcümələr yaratmaq işini ciddi bir zərurətə çevirib [4, 13-14].

Bədii tərcümənin praktikası və nəzəriyyəsi bir-birilə sıx əlaqədardır. Hətta tərcümə praktikasının nəzəriyyədən əvvəl yaranmasına baxmayaraq, onlar arasındakı bağlılıq daha da möhkəmlənmiş və hərtərəfli inkişaf istiqamətləri qazanmışdır. Müasir mərhələdə isə bu inkişafın ən yüksək göstəricilərindən biri tərcümə nəzəriyyəsinin tərcümə praktikası üçün açdığı çoxcəhətli imkan və perspektivlər təyin olunur.

Tərcümə prosesi dünyanın mədəni hadisəsidir. Tərcümə nə vaxt və harada yaranırsa, deməli, əlaqə meydana gəlir, nə vaxt və harada yeni inkişaf mərhələsi qazanırsa, deməli, xalqlar arasındakı qarşılıqlı əlaqənin yeni mərhələsi başlanır. Bu baxımdan hər hansı yazıçı yaradıcılığından istənilən nümunənin başqa dilə çevrilməsi, hətta ən kiçik əsərin tərcüməsi ictimai mənə və əhəmiyyət daşıyır. Ona görə də mürəkkəb yaradıcılıq tipi kimi səciyyələnən tərcümə işi tərcümə obyektinə ciddi yanaşma səviyyəsində də xüsusi münasibət tələb edir [4, 219].

Tərcümə yaradıcılığı sahəsində 1970-1980-ci illərdən inkişaf irəliləmişdir. Azərbaycan dilindən başqa dillərə, dünya xalqlarının müxtəlif dillərindən Azərbaycan dilinə tərcümələrin miqdarı artmış, təcrübəli mütərcimlər yetişmişdir. Amma vəziyyət, şərait tərcüməçilik yaradıcılığının daha da inkişaf etdirilməsini qarşıya qoyur. Bu öz növbəsində tərcümə nəzəriyyəsinin inkişaf etdirilməsini də zərurətə çevirir.

Hələ, XX əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində akademik, sosialist əməyi qəhrəmanı M.İbrahimov yazırdı ki, “elmi-ədəbi fikrimizi məşğul edən vacib məsələlərin biri də tərcümənin nəzəriyyəsidir ki, bu sahədə son illərdə canlanma nəzərə dəyir. Elə Nizami İnstitutunda “Tərcümə nəzəriyyəsi” şöbəsinin yaradılması”dır. Alim fikrini belə ümumiləşdirir: “İstər elmi, istəsə bədii tərcü-

mənin, müvəffəqiyyətli, təsirli, yüksək dərəcədə faydalı olması üçün əvvəldən düzgün yol tutmağın, düzgün nəzəri fikirlərə əsaslanmağın əhəmiyyəti böyükdür” [4, 7-8].

Tərcümə prinsipləri istər elmi və istərsə də bədii tərcümədə mütərcimin diqqət mərkəzində olmalıdır. Hər iki tərcümədə fikir və mülahizələr, anlayışlar dəqiq və aydın verilməlidir.

Əlbəttə, elmi tərcümələr də məna dərinliyi, tərcümə olunan əsərdəki fikirlərin, anlayışların dürüstlüyünə daha diqqətli olmağı zəruri edir. Bədii tərcümədə isə əsərin bütün gözəlliyini, təsir qüvvəsini saxlamaqla tərcüməçi səy göstərməyə borcludur.

Tərcümənin məsuliyyətli və şərəfli bir sənət sahəsi olması da yuxarıda deyilənləri şərtləndirir. İnsanlığın inkişaf tarixində həqiqi dönüş yaradan inqilabi nəzəriyyənin bütün dünyaya yayılaraq geniş xalq kütlələrinin qəlbinə və şüuruna hakim olmasında tərcümənin oynadığı rolu çətin inkar etmək olar [1, 5].

Peşəkar tərcüməçilərin işinə çox vaxt ehtiyatla yanaşırlar, onlara qiymət verərkən xəsislik edirlər. Bu ehtiyatlılıq həmişə onların orijinal yaradıcılıqla məşğul olmaları ilə əlaqələndirilir. Bəlkə elə buna görədir ki, bizdə əvvəl tərcümə ilə məşğul olanların çoxu sonralar mətbuatda öz əsərləri ilə çıxış edirlər. Lakin unutmaq olmaz ki, tərcüməçilik özü də müstəqil sənətdir. Və tərcüməçinin orijinal yaradıcılıqla məşğul olması heç də məcburi deyildir. Məşhur rus yazıçısı İvan Kaşkini buna yaxşı nümunədir. O, orijinal yaradıcılıqla deyil, peşəkar tərcüməçiliklə məşğul olurdu.

İstər elmi və istərsə də bədii əsərlərin tərcüməsi xalqların ədəbi-bədii, elmi əlaqələrinin yaranmasında və inkişafındakı rolunu heç kəs inkar edə bilməz. Bu məlum bir həqiqətdir ki, mütərcim orijinalın dilini sadəcə dəyişdirən texniki işçi deyil, o sənətkardır, söz ustasıdır, ədəbi, elmi yaradıcıdır, tərcümə etdiyi müəllifin yaradıcılığına ortaqlıdır.

Tərcümənin çətinliyi orasındadır ki, müəllifə müyəssər olan bir çox sərbəstlik imkanları mütərcimə müyəssər deyildir. Müəllif öz əsərini istədiyi üslubda yazı bilər, cümlələri istədiyi kimi qura bilər, hər bir ifadəni lazım bildiyi kimi dəyişər, dəyişə bilmədiyini tamamilə çıxarır ata bilər. Mütərcim isə bunları edə bilməz. O, iki yük altındadır, iki dilin sintaksis mənəşəsi arasındadır. Mütərcim üçün tərcümə edilə bilməyən cümlə və ifadə yoxdur. Müəyyən bir ifadəni olduğu kimi tərcümə etmək çətin olduğu nadir hallarda isə, mütərcim onların təxmini, lakin ən yaxın qarşılığını verməyə borcludur ki, bu özü də ondan böyük düşüncə və zəhmət tələb edir [1, 6-7].

Tərcümənin bu xüsusiyyəti, mütərcimdən tələb edir ki, əsərin müəllifinin mənsub olduğu xalqın tarixini, düşüncə tərzini, adət-ənənəsini nəzərə cərpacaq səviyyədə bilsin. Bundan əlavə tərcümə yaradıcılığında oxucu zövqünü də nəzərə almalıdır. Tərcümədə dili bilmək əsas şərtlərdən hesab edilir. Dilin tərcümədə yerini və rolunu Azərbaycanın görkəmli şairi, mütərcimi Abbas Səhhət çox dürüst müəyyənləşdirmişdir. Abbas Səhhət “Məğrib günəşləri” kitabında müqəddimədə bu barədə belə yazmışdır: “Qərbin tarixi ədəbiyyatı bizə göstərir ki, onların ədəbiyyatında bu dərəcəyi-kəmalə yetişməsinin səbəbi qədim Roma və Yunan ədəbiyyatını öz dillərinə tərcümə etmələri olmuşdur. Hal-hazırda rusların bu qədər parlaq və geniş ədəbiyyatına aşina olanlar bilir ki, Puşkin və Lermontovun əsərlərində bayronizm deyə İngiltərə şairlərindən Lord Bayron məktəbinin nə qədər nüfuz və təsiri olmuşdur. Və lakin bizlər isə hər şeydə olduğumuz kimi, ədəbiyyatımızda da hamı qüruni – vüsəta-yə yavuş bir halda qalmışıq. Bunun yeganə səbəbi odur ki, Avropa lisanlarına aşina olanlarımız türkcə bilməyə tənəzzül etməmişlər və həmçinin türkcə kamil bilən şairlərimiz əcnəbi lisanlarını məhdud bir dairədən kənara çıxı bilməmişik” [4, 15].

Göründüyü kimi, tərcümədə ana dilini kamil bilməklə yanaşı tərcümə olunan əsərin dilini də gözəl bilmək vacib amil hesab edilir.

Azərbaycanda ilk tərcümə nəzəriyyəçisi olan Cümşüd Əzimov da özünün “Tərcümə prinsipləri” monoqrafik tədqiqatında bu məsələni ön plana çəkir. Alimin əsərində oxuyuruq: “Təcrübə göstərir ki, həqiqi sənətkar mütərcim adına layiq gözəl tərcümə nümunələri verməyə o şəxslər nail ola bilirlər ki, onlar öz istedad və qabiliyyətlərindən, elm və təhsil dərəcəsindən asılı olmayaraq müəyyən zəruri şərtləri ödəmək iqtidarında olurlar. Bu şərtlər hansılardır? Bizim əqidəmizə görə bunlar ən azı üçdür.

Birinci şərt – dili bilməkdir, həm də bir dili deyil, iki dili bilməkdir; ancaq həmin dilləri adi və orta dərəcədə deyil, bütün leksik və sintaksis xüsusiyyətləri ilə birlikdə kamil bilməkdir. Qısaca desək: mütərcim sözün əsl mənasında dil mütəxəssisi, filoloq olmalıdır. Lakin hələ bu azdır. Mütərcim hər iki dilin yalnız ədəbi formasını deyil, danışq formasını da, dialektlərini də, hətta jargonlarını da bilməlidir [1, 7-8]”.

Orijinalın dilini öz ana dili kimi bilməyin ölçüyəgəlməz dərəcədə əhəmiyyəti vardır. Tərcüməçi müraciət etdiyi hər iki xalqın tarixi, coğrafiyası, etnoqrafiyası, psixoloji keyfiyyətləri ilə yanaşı, müasir ədəbi dilini, bu dilin üslubi xüsusiyyətlərini, canlı danışq dilinin mühüm dialektlərini bilməlidir. Azərbaycan şair və yazıçıların, rus ədəbiyyatından tərcümələri bu dilin vasitəsilə digər ədəbiyyatlardan tərcümələrə nisbətən əsasən ona görə qənaətbəxşdir ki, azərbaycanlı tərcüməçilərin əksəriyyəti rus dilini yaxşı bilir və müntəzəm olaraq bu sahədə vərdişlərini artırır, təcrübələrini təkmilləşdirirlər, biliklərini isə zənginləşdirirlər.

Əlbəttə, kamil dil bilməklə yanaşı tərcümə olunan əsərin müvəffəqiyyətli olması üçün mütərcim ictimai mühiti, şəraiti, xalqın məişətini, adət-ənənəsini, folklorunu, ümu-

miyyətlə, xalqın həyatı ilə bağlı olan bütün xüsusiyyətləri bilməlidir.

Tərcümə və tərcümə sənətində ən başlıca amillərdən biri də tərcümə sahəsində mütərcimin təcrübəsidir. Çox ciddi və mürəkkəb elmi və bədii əsərin tərcüməsinə kifayət qədər təcrübəsi olmayan mütərcim girişə bilməz. Girişsə də müvəffəqiyyətli tərcümə əsərinə nail ola bilməz. Mütərcimin tərcümə etmək istədiyi əsərlə tanış olması da vacib şərtlərdən hesab edilir. Mütərcim tərcümə edəcəyi kitabın müəllifi və kitabla mümkün qədər ətraflı tanış olsa çox yaxşı nəticə əldə oluna bilər. Əsəri əlinə alan kimi mütərcimin tərcüməyə başlaması məqbul sayıla bilməz.

Tərcümənin sosial mədəni tərəqqidə, beynəlmiləl əlaqələrin möhkəmlənməsində, milli dillərin və ədəbiyyatların bir-birini zənginləşdirməsində böyük rolunu nəzərə alaraq elmi ictimaiyyət tərcümə sənətinin inkişafında getdikcə fəal iştirak edir. Nitq fəaliyyətinin bir növü olan tərcüməşünaslıq dilçiliyin olduqca aktual və maraqlı bir sahəsidir.

Buna görə də filoloji ədəbiyyatda bu elm sahəsinə xüsusi diqqət yetirilir və onu “tərcümə nəzəriyyəsi” kimi də dəyərləndirirlər. Bu sahədə Azərbaycan dilçiliyində də tədqiqatlar aparılmış, dilçilərin bəziləri isə onun “lingvistik tərcüməşünaslıq” adı ilə verilməsini məsləhət görürlər.

Tərcüməşünaslığın mövzusunun tərcümə fəaliyyəti məsələləri, tərcümə prosesinin ümumi qanunauyğunluqlarını işıqlandırmaq problemləri təşkil edir. Lakin dilçiliklə digər humanitar elm sahələrində qeyd olunduğu kimi, tərcümə olduqca geniş, çoxcəhətli bir anlayışdır. Çünki tərcümə prosesinə daxil olan materialların özü çoxcəhətli və əhatəlidir. Tərcümə materialının (orijinalın) dilinin tərcümə olunacaq dilin lüğət tərkibinə təsirinin tədricən reallaşması, materialların forma və məzmun etibarı ilə müxtəlifliyi də

tərcümə anlayışının əhatəliyinə təsir edən amillərdəndir [2, 5-6].

Nəticə olaraq qeyd edək ki, dilçiliyin çox gənc şöbələrindən olan tərcüməşünaslıq XX əsrin 50-ci illərindən formalaşmağa başlamışdır. Tərcümə sənəti insan fəaliyyətinin

ən qədim növlərindən biri olub, elmlərin yayılmasına, mədəniyyətlərin qarşılıqlı inkişafına, xalqlar arasında dostluq və ünsiyyət əlaqələrinə xidmət etmişdir və edir. Odur ki, belə bir sosial tələbin ödənilməsində tərcümənin öz yeri və əhəmiyyəti vardır.

Ədəbiyyat:

1. Əzimov C. Tərcümədə prinsiplər: Rus dilindən Azərbaycan dilinə tərcümənin nəzəri məsələlərinə dair bəzi qeydlər. Bakı: Azərnəşr, 1955, 130 s.
2. Mehraliyeva N.M. Azərbaycan kitab tipologiyasının müasir problemləri // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2008, №1, s. 9-13.
3. Mehraliyeva N.M. N.V.Qoqolun əsərlərinin Azərbaycanda nəşri // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2008, №4, s. 33-38.
4. Mehraliyeva N.M. İvan Sergeyeviç Turqenevin əsərlərinin Azərbaycanda nəşri // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2010, №1, s. 56-59.
5. Mehraliyeva N.M. Rus bədii tərcümə ədəbiyyatının nəşri (1940-1950-ci illər) // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2011, №1, s. 19-25.
6. Mehraliyeva N.M. Rus bədii tərcümə kitabı Azərbaycan dilində (1950-1970) // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2011, №3, s. 23-30.
7. Mehraliyeva N.M. Azərbaycanda tərcümə sənəti və tərcüməçilər // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2012, №1, s. 32-42.
8. Mehraliyeva N.M. XX əsrin 80-ci illərində rus bədii ədəbiyyatı Azərbaycan dilində // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2012, №2, s. 17-22.
9. Mehraliyeva N.M. Azərbaycanda uşaq ədəbiyyatı üzrə bədii tərcümənin nəşri tarixindən // "Mədəni həyat" jurnalı, Bakı, 2012, №7, s. 63-66.
10. Mehraliyeva N.M., Quliyeva Ş.T. İ.A.Krilyovun əsərləri Azərbaycan dilində // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2012, №3, s. 18-23.
11. Mehraliyeva N.M. Maksim Qorki və Azərbaycan // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2013, №1, s. 38-45.
12. Mehraliyeva N.M. M.Y.Lermantovun əsərlərinin Azərbaycan dilinə tərcüməsi və nəşri məsələləri // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2014, №1, s. 14-19.
13. Mehraliyeva N.M. Kitabxanaçı, şair və tərcüməçi Mirmehdi Seyidzadə // "Kitabşünaslıq və nəşriyyat işi": elmi-nəzəri və təcrübi jurnal, Bakı, 2014, №2, s. 49-53.
14. Xudiyev N. Tərcümə ədəbiyyatı və dilimiz. Bakı, 1991, 108 s.
15. Tərcümə sənəti. Məqalələr məcmuəsi. Bakı, Elm, 1990, 343 s.

Наиля Мехралиева

РЕЗЮМЕ

Перевод и искусство перевода

В статье отмечается, что история перевода очень древняя. История долговременной национальной азербайджанской литературы и литературного перевода который был инспирирован традициям русской и мировой литературы начинается со средневековья.

Не случайно, что с ранних времен интеллектуалы, поэты, философы и т.д. уделяли особое внимание переводу научных и литературных произведений других народов, особенно из развитых стран.

Важно отметить, что наши переводчики долгое время переводили произведения мировой литературы, особенно произведения европейских классиков русского языка.

Однако с конца XX века, особенно с начала XXI века у нас появились переводчики-специалисты которые переводили лучшие научные и литературные работы Европы и некоторых других народов.

В статье также содержатся интересные идеи о теории перевода первого теоретика перевода Джумшуда Азимова, Мамеда Арифа, Аббаса Саххата. Здесь была отражена история развития искусства перевода в Азербайджане в 50-х годах XX века, и была подчеркнута работа в области перевода.

Naila Mehraliyeva

SUMMARY

Translation and the art of translation

The article notes that the history of translation is very ancient. The history of longevity national Azerbaijani literature and literary translation benefited from russian and world literature traditions and interactions starts from the Middle Ages.

It was not by chance that the intellectual people, poets, philosophers and etc. have accorded a special emphasis on scientific and literary translating works from other cultures, especially from the proverbial countries.

It is important to note that our translators have been translating works of world literature, especially European classics from russian language for a long time.

However, since the end of the XX century, especially since the beginning of the XXI century, our translators - specialists came in sight and translated the best scientific and literary works of Europe and some other countries.

The article also contains interesting ideas on the theory of translation of the first translation theorist Djumshut Azimov, Mammad Arif, Abbas Sahhat. The history of the art of translation in Azerbaijan in the 50s of the XX century was reflected here, and work in the field of translation was emphasized.

Rəyçilər: prof.B.V.Allahverdiyev; tar.ü.fəl.dok.L.Q.Abasova